



Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

QAZAQ

UNIVERSITETI

Апталық
1948 жылдың
20 сәуірінен
шыға бастады



РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ ГАЗЕТ

WWW.FARABI.UNIVERSITY

№35 (1901) 18 ҚЫРКҮЙЕК 2023 ЖЫЛ

Ректор Шанхайда халықаралық форумға қатысты



Қытайдың Шанхай қаласында Шанхай ынтымақтастық ұйымы (ШЫҰ) елдері заң университеттері қауымдастығының форумы өтті. Шанхай ынтымақтастық ұйымы үшін халықаралық құқықтық дайындық және ынтымақтастық орталығының құрылғанына он жыл толуына орай ұйымдастырылған шараға Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев қатысты.

Форум Шанхай саяси-заң университетінің базасында өтті. Салтанатты шарада университет ректоры, ШЫҰ (ҚХР) үшін халықаралық құқықтық дайындық және ынтымақтастық орталығы аппаратының басшысы Лю Сяохунь ханым сөз сөйледі. Сондай-ақ форум

қатысушыларының алдында Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ студенттері мен ұжымы атынан университет ректоры Жансейіт Түймебаев баяндама жасады. Ректор ШЫҰ елдерінің жан-жақты ынтымақтастығын жақсарту және әлеуметтік-экономикалық, құқықтық өзара

іс-қимылын нығайту үдерісіндегі жетекші университеттердің атқарар рөлін ерекше атап өтті.

Бүгінде ҚазҰУ өңіраралық ынтымақтастықты нығайту, ШЫҰ елдерінің (Қытай, Ресей және Орталық Азия) университеттерімен ғылыми және білім беру кеңістігін дамыту бойынша көптеген жұмыстар атқаруда.

ҚазҰУ Тұрақты даму мақсаттарының «Академиялық ықпал» БҰҰ бағдарламасының Жаһандық хабын басқарады.

Жалғасы 2-бетте

Студенттер қатарына қабылдау салтанаты



Салтанатты шараға сондай-ақ шетел дипломатиялық өкілдіктері мен консулдық мекеме басшылары, оқытушы-профессорлар қауымы мен білім алушы жастар қатысты.

Дәстүрлі мереке Әнұранды орындаумен басталды. 16 факультеттің өкілдері – университет табалдырығын жаңа аттаған жастар арнайы шерумен жүріп өтті.

Салтанатты шараны ашқан Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев барша қатысушыларды жаңа оқу жылының басталуымен құттықтады. Ректор Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрылтайдың биылғы отырысында сөйлеген сөзінде: «Әділетті Қазақстан» және «Адал азамат» ұғымдары ел тірегі болатын егіз құндылық ретінде әрдайым қатар тұруға тиіс. Адал азаматқа тән қасиеттер әрбір жастың бойынан табылуы керек. Ұлттың жаңа болмысы білім, ғылым және мәдениет саласын дамыту арқылы қалыптасады», – деп атап өткеніне айрықша тоқталды.

«Биыл ұлттың жаңа болмысын қалыптастыруға ұмтылған 7436 талапкер ҚазҰУ-ға 1-курсқа қабылданды. Оның 4000-нан астамы мемлекеттік грант иелері. Бірінші курс студенттерінің арасында 637

«Алтын белгі» иегерлері мен 267 үздік оқушы бар. Магистратураға – 1340, докторантураға 278 адам түсті», – деді ҚазҰУ ректоры. Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетіне 1098 адам қабылданды. ҚазҰУ жаңа оқу жылына жалпы саны 10 152 адам қабылдады. Қазіргі таңда ҚазҰУ-да 25 мыңға жуық студент бар, оның 2,5 мыңға жуығы әлемнің 50 елінен келген шетелдік студенттер», – дей келе, ректор университет тарихының маңызды кезеңдері мен қызметінің нәтижелерін де атап өтті.

Биыл университетте 36 жаңа білім бағдарламасы енгізілді. Атап айтсақ: «Ақпараттық және коммуникациялық технологиялар», «Өнер және гуманитарлық ғылымдар», «Денсаулық сақтау», «Жаратылыстану, математика және статистика», «Машина жасау, өңдеу және құрылыс салалары», «Педагогикалық ғылымдар».

Биыл жазда Ақтау қаласында өткен универсиадада ҚазҰУ спортшылары 39 алтын, 27 күміс, 22 қола медальға қол жеткізіп, көш бастады. Қытайдың Чэнду қаласында өткен жазғы универсиада жарысында да жас спортшыларымыз жоғары нәтижелерге қол жеткізді.

Серіктестіктің жаңа бағыттары айқындалды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев Анкара әлеуметтік ғылымдар университетінің ректоры Муса Казим Арыджанмен кездесті.



Кездесуде тараптар екі университет арасында әріптестік байланыс пен өзара түсіністік туралы келісімге қол қойды. Онда білікті кадрларды даярлау, студент және оқытушылар алмасу, ғылыми бағытта бірлесіп зерттеулер жүргізу, серіктестікті дамыту шаралары көзделген.

Жүздесуде университет бас-

шысы Жансейіт Түймебаев бауырлас елдер арасындағы өзара тығыз ынтымақтастықтың жоғары деңгейде екенін атап өтіп, ҚазҰУ-дың жетістік-

тері мен алдағы жоспарлары туралы айтты.

Жалғасы 2-бетте



Әкім Тарази шығармаларындағы күрес

3 >>



Су ресурстарын ұтымды пайдаланудың экономикалық мүмкіндіктері

4 >>



Түлеа тудыратын басылым

5 >>

Қытай Халық Республикасында Шанхай ынтымақтастық ұйымы (ШЫҰ) елдерінің заң университеттері қауымдастығының форумы қарсаңында Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев Шанхай саяси-заң университетінің ректоры Лю Сяохунмен кездесті.

Қытай университетімен келісім жасалды



Жүздесуде ҚазҰУ ректоры университеттің қызметі мен жоспарлары туралы айтып, ҚХР жоғары оқу орындарымен ынтымақтастықты одан әрі нығайтудың стратегиялық маңыздылығына назар аударды. Сондай-ақ ректор Лю Сяохун ханымға арнайы ұйымдастырылған форум үшін алғыс білдірді.

Бүгінде ҚазҰУ-дың 50 жоғары оқу орны және ұйымдарымен ынтымақтастық орнатқан. Бірқатар стратегиялық құжаттарға қол қойылды. Атап айтсақ, ҚазҰУ базасында Солтүстік-батыс политехникалық университетінің филиалын ашу бойынша ынтымақтастық туралы келісім; Қытай – Қазақстан бірлескен қашықтықтан зондтау технологиялары және оларды қолдану зертханасын Шыңжаң-Ұйғыр автономиялық ауданының География және экология институтымен ынтымақтастық құру туралы келісім; Солтүстік-батыс политехникалық университеті мен ҚазҰУ арасында «Бір белдеу – бір жол» электрондық коммерция саласындағы таланттарды даярлау орталығын бірлесіп құру туралы келісім. Шэньчжэнь университеті және басқа да ЖОО-лар өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойды.

2019-2022 оқу жылдарында ҚазҰУ-дың 79 білім алушы жастары академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша ҚХР университеттерінде білім алып, ғылыми тағылымдамадан өтіп, ондағы жазғы мектептерге қатысты. Бүгінде ҚазҰУ-да 401 қытайлық студент білім алады. Университетте шығыстану факультеті жанындағы Қытайтану кафедрасы, Конфуций институты жұмыс істейді.

Жүздесу аясында тараптар екі ел арасындағы құқықтық зерттеулерді тереңдетуге, халықаралық жария құқық, гуманитарлық және техникалық бағыттар бойынша қосдипломды білім беру бағдарламаларын іске асыруға, қос жоғары оқу орнының ғылыми мектептері арасында құқықтық зерттеулер саласында бірлескен ғылыми семинарлар ұйымдастыруға бағытталған ынтымақтастықты нығайту жөніндегі жол картасын бірлесіп әзірлеу мәселелерін қозғады.

Кездесу соңында ҚазҰУ мен Шанхай саяси-заң университеті арасындағы ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойылды.

Гүл ҚҰТТЫБЕКҚЫЗЫ

Ректор Шанхайда халықаралық форумға қатысты

Соңы. Басы 1-бетте

Ағымдағы жылдың мамыр айында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Сиань қаласына мемлекеттік сапары аясында ҚазҰУ-дың ҚХР жоғары оқу орындарымен ынтымақтастығын тереңдетуге ықпал ететін құжаттарға қол қойылды. ҚазҰУ жаңа Жібек жолы университеттері альянсының үйлестіру комитетінің мүшесі болып табылады және қазіргі заманғы IT технологияларды қолдана отырып, білім, ғылым және инновациялар саласындағы ынтымақтастықты тереңдетуге бағытталған бірқатар жобаларды іске асырады.

ҚазҰУ мен Қытай университеттері арасында академиялық ұтқырлық бағдарламасының аясы кең. Оның негізінде ҚазҰУ-да 401 қытайлық студент білім алады. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Орталық Азия университеттерімен тығыз байланыс орнатқан. ШЫҰ университеттерімен ҚазҰУ-дың заң факультеті арасындағы ынтымақтастықты ерекше атап өткен жөн.

ҚазҰУ-дың заң факультеті халықаралық және өңірлік ынтымақтастыққа қатысатын белсенді құрылымдық бөлімшелердің бірі болып табылады. Факультет Пен-



силвания университетімен (АҚШ), Висмар университеті (ГФР) және Баку мемлекеттік университетімен (Әзірбайжан) қосдипломдық бағдарламалар бойынша мамандар даярлауда.

«ШЫҰ елдерінен заң факультетінде Қытай, Ресей, Өзбекстан, Тәжікстан мен Қырғызстаннан 155 студент білім алады. Факультет ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің ғылыми зерттеулерінің, сондай-ақ көптеген халықаралық ғылыми жобалардың белсенді қатысушысы болып табылады. Мәселен, заң факультетінің ғалымдары ШЫҰ-ға арналған заң қызметтері жөніндегі комиссия жанындағы алмасу және ынтымақтастық ор-

талығының бас хатшысы Цзян Сюаньмырзаның өтініші бойынша Қазақстан Республикасының конституциялық заңнамасы мен Қазақстанда жүргізіліп жатқан конституциялық реформалардың жай-күйіне көлемді ғылыми шолуды аяқтады. Мен осы жұмысқа қолдау көрсетіп, одан әрі ынтымақтастыққа үміттенеміз», – деп атап өтті ректор.

Сондай-ақ ол өз сөзінде ШЫҰ университеттерін саралау көрсеткіштері мәселелерін де қозғап, ШЫҰ елдері университеттерінің рейтингін әзірлеуді ұсынды. ШЫҰ аясындағы жоғары білім саласындағы интеграцияға байланысты мәселелер мен оның шешу жолдары атап өтілді.

Сөз соңында ҚазҰУ ректоры келесі жылы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ өзінің 90 жылдық мерейтойын атап өтетінін айтып, аталған шара аясында ШЫҰ елдерінің заң жоғары оқу орындары қауымдастығының келесі отырысын Алматы қаласында, ҚазҰУ базасында өткізуді ұсынды.

Форум аясында жоғары білікті мамандарды даярлау бойынша кеңес және панельдік отырыстар өтті.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Серіктестіктің жаңа бағыттары айқындалды

Соңы. Басы 1-бетте

«ҚазҰУ – Орталық Азиядағы көшбасшы университет. 2022 жылы Ыстамбұл университетінде ҚазҰУ филиалы ашылды. Университетте 1996 жылдан бері ТҮРКСОЙ кафедрасы табысты жұмыс істеп келеді. Түркияның жоғары оқу орындарымен серіктестік күн санап артып келеді. Бүгінгі келісім алдағы уақытта Анкара әлеуметтік ғылымдар университетімен ынтымақтастықты арттыруға, бірлесіп жұмыс істеуге зор мүмкіндік береді деп сенемін», – деді Жансейіт Түймебаев.

Бүгінде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Түркияның 45 жоғары оқу орнымен серіктестік орнатқан. 2022/23 оқу жылында университеттің 17 студенті



академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша Түркияның жоғары оқу орындарында оқып келді. Оқу ордасының 36 оқытушысы, 81 PhD докторы және 20 магистр Түркияға арнайы барып, тағылымдамадан өтті. Сондай-ақ ҚазҰУ-дың 100-ден астам оқытушысы мен



қызметкері екі жыл қатарынан, яғни 2021 ж. және 2022 ж. Анталия білім университетіне арнайы барып, кәсіби біліктілігін арттырып, тәжірибелерімен бөлісіп қайтқан болатын. Биылғы жаңа оқу жылында ҚазҰУ-ға Түркияның 66 студенті қабылданды.

Өз кезегінде Анкара әлеуметтік ғылымдар университетінің ректоры Муса Казим Арыджан екі университет арасындағы ынтымақтастықты дамытуға күш-жігерін салатынын атап өтіп, барлық бастамаларды қолдайтынын жеткізді.

«Қазақстан біз үшін аса маңызды орын алады. Тәуелсіздік алған сәттен бастап елдер арасында берік достық қатынастар дамып келеді. ҚазҰУ мен Анкара әлеуметтік ғылымдар университеті арасындағы достық жаңа кезеңге көтерілді. Осыған байланысты біз серіктестіктің жаңа бағыттарына әрдайым ашықпыз», – деп атап өтті мейман.

Нұрсұлтан
БАЗАРБАЙҰЛЫ

Адамға араша түсу, әлсізді залымның қорлығынан қорғау, жәбір көргеннің сөзін сөйлеу тек соттың ғана емес, қолына қалам ұстаған әрбір қаламгердің де миссиясы іспетті екенін Әкім Тарази шығармаларын оқи отырып байқайсыз. Жазушының қай шығармасын алсақ та, ұдайы, тоқтаусыз жүріп жатқан тартыс, күрес, арпалыс. Кейде қазақы ауылдардағы салт-санадағы сорақылықтармен, кейде қатып қалған қасаң қағидалармен, кейде көңілге сыймайтын пікірлермен, кейде ұлттық мінездегі дерттермен, кейде тіпті адамзат қоғамында ойып орын алған қате түсініктермен күрес.

1988 жылы жазылған «Қорқау жұлдыз» романы осындай меңіреу тобырға, қасаң жүйеге қарсы шыққан жалғыздардың драмалық күресіне арналған шығарма. Бір қарағанда бас кейіпкері жас, әдемі, сүйікті мамандығы бар, ақшадан еш тар-

кіріп тұрса, бұл шығармада драмалық жағдаятты қиындата түсіретін, эстетикалық уайымды арттыратын жайт. Әділдікті жақтаса, өз отбасын қаралағаны болады, ал отбасыныкін дұрыс десе, онда әділдікті өлтіреді. Қайтпек керек? Ары, жаны



кесіне тиіп, есіктің түбін тырналап, тықырлатып, мияулап мазасын алады. Есік ашқан Лиманы ашық айыптап, ұрып жібермейді де, тек шымшылап, жанына батырып қорлайды. Тұңғатарға да түрлі қитұрқылықтар жасап, жалған жала ұйымдастырады. Сотқа сүйрейді. Осынша қысымға, әділдіктің жеңіліп, зұлымдықтың жеңіп жатқанына шыдамаған Лима өзіне-өзі қол жұмсауға мәжбүр болады. Әрине, Лима өзіне-өзі өлтірген жоқ. Оған моральдық зорлық жасау арқылы өзін-өзі өлтіруге итермеледі деуге болады.

Әкім Таразидің қалыпқа сыя бермейтін кейіпкерлері («Қызыл шаш қатын» әңгімесіндегі

Әкім Тарази шығармаларындағы күрес

лық көрмеген мұғалім қыз Лиманың өзін-өзі өртеуіне ешбір себеп жоқ секілді. Бірақ жазушы адам жанына терең үңіліп, өз-өзіне қол жұмсауға итермелейтін әлеуметтік, психологиялық жайттар мен типтердің ықпалын детальдар арқылы шынайы суреттегенде еріксіз иланасыз.

Шығармадағы тартыс өте шебер ұйымдастырылған. Проблеманың рухани-адамгершілік аспектісінде «тобырлық сана» мен «мәдени ақсүйектік» қарама-қарсы қойылады. Елден ерекше жөн айтып, дұрыс ойланатын адамның дұрыс сөзін, әрекетін қате деп тауып, бұрмалап, жабылып, жалғыз өзіне түрлі қысым жасау, айыптау, жалған жала жабу, қорқау қасқырша талап, шеттету, «ақыл жоқ көпке», тобырға тән сипат екені әу бастан белгілі. Мұндай кезде көпке қарсы тұрып, әділдікті жақтау қиынның қиыны. Оның үстіне таразы басында Лиманың өз отбасы, яғни жолдасы мен қайын жұрты

таза Лиманың бар кінәсі – әділдікті жақтауы, жалған сөйлей алмауы, ақты жақтап, жалғызға пана болуға ұмтылуы Лима мен жолдасының арасындағы конфликтіні ушықтыра түседі.

Лиманың жанын азапқа салып, оның бойынан жаңа санының, жаңа түсініктің оянуына себепші болатын күрескер жан – ауылдық мұғалім Тұңғатар. Ол мықты ұстаздық дарыны бар, қазіргі тілмен айтсақ, нағыз креативті ұстаз. Мәселенің мәнін терең ойланатын, сондықтан да ізденгіш, өз бетінше шешім қабылдай алатын, сол шешімдер үшін жауап беруге дайын күрескер жан. Алайда мектеп басшылығына бұл қасиеттер керек емес. Оларға соңғы нәтиже емес, яғни баланың пәнді (орыс тілін) меңгеріп шыққаны емес, оларға мұғалімнің бағдарламадан ауытқымағаны, жоғарыдан сызылып, жатталған-тапталған жолмен жүргені керек, нәтиже бермесе де, түрлі ережелер мен теориялық материалдың өтілгені керек. Тұң-

ғатар өзінің сыни тұрғыдан сараптай алу қабілеті арқылы өз әдістемесін ұсынып, балаларды орысша түсініп, сөйлей алуға баулиды. Осы жерден жазушы Әкім Тарази шығармаларындағы «кассандралық бастау», яғни болашақты болжай алу қасиеті айқын көрінеді. Жазушы сонау 1988 жылы жазылған шығармасында қазіргі жаңартылған білім беру бағдарламасында енгізілген негізгі (әлі де таласты) принциптердің бірі, яғни теориялық ұғым-түсініктерсіз тілді меңгерту, коммуникация жасауды үйрету секілді идеялық сугессияны ұсынған.

Ал мәселенің символдық астарына үңілсек, Тұңғатар образы арқылы бүкіл бір жүйеге наразылық, яғни кеңестік кезең идеал тұтқан, жүр десе жүретін, тұр десе тұратын «тәртіпті адамға», стандартты ойлаудан аса алмайтын адам тұлғасына наразылық тұр. Менікі дұрыс деп, өзге пікірге құлақ аспайтын жүйе – жылт еткен жарықты жұ-

тып қоятын алып қорқау жұлдыз секілді екені тұспалдап берілген. Бұл жағынан келгенде «Қорқау жұлдыз» романының кеңестік жүйені сынға алатын Д.Оруэлдің «Мал қора», К.Воннегуттың «Гаррисон Берджерон» шығармаларымен ойы өзектес. Онда кеңестік кезеңнің кемшіліктері, күштеп теңестіру идеясы көрсетіліп, аллегория арқылы сатиралық, фантастикалық түрде сынға алынса, ал Ә.Тарази романында өзіндік ерекшелігі жоқ, стандартты адам мәселесі, жүйенің, уақыттың кереғарлығы ретінде реалистік әдіспен көрсетілген.

Лиманың жары Арасанбай психологиялық тұрғыдан улы (токсичный) жан. Оның істеген әрекеттері жымсықы, ол мәселенің бетін ашып айтып, ашық сөйлесуге, талқылауға ойы жетпейтін, тіпті ерекше әрекет етуге батпайтын жан. Сондықтан да психологиялық қысым көрсетудің шебері. Бөлмесіне тығылған Лимаға араздасып, неше түн бойына жүй-

анасын жарып өлтірген бала, «Жаза» романындағы жары мен балаларын өлтірген әке, «Қорқау жұлдыз» романының күйіні өзін-өзі өртейтін әйел, барлығы да) күнделікті елді дүрліктіретін жаңалықтарда менмұндалайтын бүгінгі күннің кейіпкерлері секілді. Жазушы шығармаларында осындай сұмдық жайттардың әлеуметтік, психологиялық астарын ақырындап, сақтықпен, байыппен, мәселенің мәнін үлкен байқағыштықпен ашып көрсетіп, болашаққа ескерту жасайтындай.

Дегенмен қаншама қорлықтың құрбандары болса да, жазушы соларға әрқашан араша болып, күрескерлердің жарқын идеясының өлмеуіне болысып отырады. Романның «Сенің қасіретің – менің қасіретім, Лима!» деп жанашырлықпен аяқталуы да сондықтан.

Еркінгүл СОЛТАНАЕВА,
Қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының аға оқытушысы, ф.ғ.к.

Үндістандағы біліктілікті арттыру шарасы

Үндістанның мәдени байланыстар кеңесінің ұйымдастыруымен әрі қаржыландыруымен Үндістанның Вардха қаласындағы М.Ганди халықаралық хинди университетінде өткен шетелдердегі хинди тілі оқытушыларының біліктілікті арттыру тренингі өтті.

Тренингке 22 елден 34 оқытушы жиналды. Қазақстан атынан Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің хинди тілі оқытушысы, PhD доктор Бота Бокулева қатысты. Курс барысында тіл теориясы, аударма мәселелері, хинди тілін оқыту әдістемелері, Үндістанның философиясы, әдебиеті, үнді мәдениеті, Үндістанның оқу жүйесі туралы дәрістер тыңдалды. Дәрістерді Аллахабад университетінің, Варанаси хинду университетінің, М.Ганди халықаралық хинди университетінің профессорлары оқыды.

Оқудан тыс күндері әлемдік мәдениеттің ошағы болған Аджанта және Элора үңгірлеріне саяхат ұйымдастырылды.



Курсқа қатысушылар университет аясында ұйымдастырылған Тәуелсіздік күніне арналған шараға қатысып, кейін Рамтек, Севаграм атты жергілікті мәдени орындарға саяхат жасады.

Одан кейін өткен материалдар аясында емтихан тапсырып, қатысушылар сертификат алды. Тренингтің жабылу салтанатына университет ректоры, проректорлар және ICCR директоры Тукин Кумар мырза қатысты. ICCR директоры Тукин Кумар оқытушылармен же-

ке отырыс өткізіп, әр елдегі хинди тілінің оқытылуына байланысты мәселелерді сұрап, шешуге тырысатынын айтты. Оқытушылар үшін осындай ерекше курсқа қатысуға мүмкіндік берген Қазақстандағы Үндістан елшілігі мен Свами Вивекананда атындағы мәдени орталықтың директоры Санджай Веди мырзаға алғыс білдіреміз.

Дариға КӨКЕЕВА,
шығыстану факультетінің оқытушысы

Алматы қаласы әкімдігі Жастар саясаты басқармасы мен университеттің Әлеуметтік даму және жастармен жұмыс жөніндегі департаментінің ұйымдастыруымен Халықаралық суицидпен күрес күніне орай, куратор-эдвайзерлерге арналған «Суицидпен күресу шаралары» атты семинар өтті.

Куратор-эдвайзерлерге арналған семинар

Суицид – бұл нақты психикалық проблемалардың салдары ғана емес, сондай-ақ ол адамға әсер ететін сан алуан әлемдік қауіп факторларымен байланысты жағдай. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметтері бойынша жыл сайын әлемде 800 мыңнан астам адам өз-өзіне қол жұмсайды екен.

Осы тренингте «Ақ жол» денсаулық сақтау жастар орталығының психологі Антон Лавров суицид себептері, оны байқау және дертпен күресу бойынша ақыл-кеңесін айтты. Суицидке әсер ететін жағдайлар ескерілді. Әсіресе құмар ойынға тәуелді болу, жастар арасындағы буллинг, өзіне көңілі толмаушылық салдарынан назар аудару мақсатында, жақынының қайтыс болуы, ауыр қаржылық қиындықтар немесе қорқыту (балаларда), алкогольге, есірткіге және басқа да орталық жүйке жүйесінің депрессанттарына тәуелділік болатыны баса айтылды.

Бұған қоса, мұндай жағдайға көбіне жастар әуес екені, олар өзіне назар аудару мақсатында осындай қадамға баратыны баяндалды. «Сіздер жастармен тікелей жұмыс істейсіздер, оларға үлгісіздер. Студенттерді рухтандырып, оларға мотивация бере отырып тәрбиелеу, түрлі мәселелерді икемді жеткізе білу, түйінді мәселені шеше білуге үйрету – сіздердің қолдарыңызда. Мұндай қадам жастардың өз-өзіне қол жұмсау әрекеттерінің алдын алуға мүмкіндік береді. Әсіресе 1-курс студенттеріне аса көңіл бөлу керек. Оқыту, білім беру, тәрбиелеу үлкен жауапкершілік ері сауапты іс болғандықтан, сіздердің батыл да жауапты іс-әрекеттеріңіз қиындықтардың сөзсіз алдын алады», – деді жас психолог Нұрғұл Таным.

Еңлік ҮСІПБЕКОВА,
химия факультетінің оқытушысы

Вебинарда ауқымды тақырып қамтылды

География және табиғатты пайдалану факультетінің Метеорология және гидрология кафедрасында еліміздегі маңызды тақырыптардың біріне орай, «Қазақстандағы климаттың өзгеруіне және оның салдарына қарсы күрес жөніндегі ағымдағы және жоспарланатын шаралар» тақырыбында тұрақты даму мақсаттары бойынша вебинар өтті.



Метеорология және гидрология кафедрасы ұйымдастырған вебинардың негізгі мақсаты климаттың өзгеру мәселесіне, оның салдарымен күресуге жоспарланатын шаралар туралы ауқымды тақырыптарды қамтыды. Климаттың өзгеруі адам өмірінің көптеген аспектілеріне ықтимал әсерін ескерсек, бүгінде бұл – дамудың маңызды мәселелерінің бірі.

Осы орайда, спикер, ҚазҰУ докторанты Зуфар Тоқпаев «Қазақстандағы климаттың өзгеруіне және оның салдарына қарсы күрес жөніндегі ағымдағы және жоспарланатын шаралар» тақырыбында өз жұмысын ұсынды. Онда климаттың өзгеруінің алдын алуда Қазақстан БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі туралы негіздемелік конвенциясының, оған Киото хаттамасының және 2021 жылдан бастап Киото хаттамасын алмастыратын Париж келісімін ұстанатынын, парникті газдардың тасталымдарын азайту үшін қабылданған шаралар, сонымен қатар дамыған энергетика, ауыл шаруашылығы, көліктерден шығарылатын қалдықтарды азайтуға арналған шаралар мен жоспарланған іс-әрекеттер туралы жан-жақты айтып өтті.

Вебинарға қатысушылар да өздерін мазалаған сұрақтарға жауап алып, конференция соңы пікірталасқа ұласты.

Вебинарды аяқтай отырып, Метеорология және гидрология кафедрасы меңгерушісінің ғылыми-инновациялық жұмыс және халықаралық байланыстар жөніндегі орынбасары, география ғылымының кандидаты Айман Нысанбаева Қазақстандағы климаттың өзгеруі мен оның салдарына қарсы күрес жұмыстарының маңыздылығын атап өтіп, дәрісті қорытындылады.

Айкерім КЕРІМҚҰЛ,
Метеорология және гидрология кафедрасының оқытушысы

Қазір әлемдік жаһандану өте жылдам және күрделі жағдайда дамуда. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына арнаған жолдауында су ресурстары және ирригация министрлігін құруды тапсырды. Бұл өз уақытында қабылданған стратегиялық шешім деп қабылдаймыз. Себебі су ресурстарын тиімді, үнемді пайдалану мемлекетіміздің ұлттық экономика салаларын дамытудағы үлкен маңызды орынға ие болып отыр. Адам күнделікті тұрмыс тіршілігінде су ресурстары ауқымды түрде пайдаланылады. Су – баға жетпес табиғат байлығы. Жер жүзіндегі барлық тіршілік суға байланысты. Сусыз тіршілік болуы мүмкін емес. Су – адам және жануарлар денесінде қажетті түрде кездесетін құрамды бөлік. Ересек жануардың жалпы массасының 45-70 пайызы, ал адам мен жануарлар эмбриондарының 97 пайызы судан тұрады.

Су ресурстарын ұтымды пайдаланудың экономикалық мүмкіндіктері

Бүгінгі кезде еліміздің ұлттық экономика салалары су тапшылығын сезінуде. Қазақстан Республикасының 17 облысындағы 6300 елді мекеннің 65-70 пайызы шөл және шөлейтті аймақта орналасқандықтан, 19,8 млн халықтың жан басына шаққанда сумен қамтамасыз етілуі жағынан Орталық Азия елдерінде ең соңғы орында тұр. Су ресурстарымыз негізінен басқа мемлекеттерден бастау алады: ҚХР (Ертіс, Іле), Орталық Азия елдерінен (Сырдария, Талас, Шу), Ресейден (Еділ, Жайық) трансшекаралық өзендер арқылы келеді.

Зерттеу деректеріне сүйенсек, Қазақстан Республикасының су ресурстарының көлемі 90-100 текше км құрайды. Оның ішінде 50,8 текше км – жергілікті ағын, ал қалғаны – 39,2 текше км. Жерасты суларының қоры жылына 15,5 текше км құрайды. Елімізде көптеген сұқоймалар бар: Бұқтырма, Көксарай, Нұра, Қапшағай, Тасөткел, Теріс-Ащыбұлақ, Шар, Шардара т.б. Бұлардың ел экономика салалары үшін тигізіп жатқан пайдасы өте үлкен.

Бүгінгі кезде еліміздегі ауыл шаруашылығындағы суармалы жерлердің ауданы 1,8 млн га, 2025-2030 жылдарға қарай 3 млн жеткізу жоспарланып отыр. Суармалы жерлердің 80 пайызы негізінен оңтүстік экономикалық аудандағы бес облыста орналасқан: Жетісу, Алматы, Жамбыл, Түркістан, Қызылорда. Қазақстан Республикасындағы су ресурстарының шектеулілігі және климаттың өзгеруіне байланысты мұздықтар қорының азаю үрдісінің күшеюі оны ауыл шаруашылығында тиімді пайдалануды қажет етеді.

Мемлекетіміз индустриалды-аграрлық мемлекет. Елімізде егістік жерлердің аумағы – 24 млн гектар, жылына орташа есеппен 17-20 млн тонна аралығында астық жиналады, оның 7 млн тоннасы ішкі қажеттілікке және 8-10 млн тоннасы экспортқа жіберіледі. Бүгінгі күні еліміздің өңірлерінде 17 тәжірибе станциясы өсімдік және мал шаруашылығы салалары бойынша өздерінің ғылыми зерттеулерін жүргізіп, оң нәтижелерін өндіріске ұсынуға. Мысалы, жаңа асылтұқымды қойдың түрін шығаруға 10-15 жыл, көкөністің сұрпын шығаруға 11-12 жыл уақыт кетеді екен.

Ауыл шаруашылығы саласында дақылдардың шығымдылығы су ресурстарына тікелей тәуелді, яғни су ресурстарына пайдалануда озық инновациялық технология мен ұтымды әдістерді қолданғанда ғана дақылдардың шығымды өседі және ауылшаруашылық құрылымдарының тиімділігі артады, аймақтағы флора мен фаунаның саны мен түрі азаймай, тұрақты экожүйе қалыптасады. Еліміздегі су ресурстарының аздығы ауыл шаруашылығын дамытудағы ең басты тежеуші фактор болып тұр.



Мемлекетіміз индустриалды-аграрлық мемлекет. Елімізде егістік жерлердің аумағы – 24 млн гектар, жылына орташа есеппен 17-20 млн тонна аралығында астық жиналады, оның 7 млн тоннасы ішкі қажеттілікке және 8-10 млн тоннасы экспортқа жіберіледі.

Су ресурстарын үнемді пайдалануда инновация нәтижелерін пайдалануға бет бұру қажеттілігін алға тартып отыр. Үнемдеу шаралары ағымдағы жағдайды бағалауға негізделуі керек. Ауыл шаруашылығында суармалы суды пайдаланудың экономикалық және экологиялық тиімділігін арттырудың мәселелері мен жолдарын қарастыру міндеті тұр. Суды пайдалану тиімділігіне әсер ететін негізгі факторлар талдалып, нақты анықталуы тиіс. Еліміздің суды пайдаланудың негізгі мәселелерін шешу кешенді тәсілді, оның ішінде басқару мәселелерін, инвестициялық қажеттіліктерді анықтауды, су пайдаланушылар қауымдас-тығының институционалдық әлеуетін күшейту бойынша шараларды, 252 191 шаруа қожалықтары мен фермерлердің егіншілік мәдениетінің деңгейін арттыруды талап етеді. Фермерлерді су үнемдеу технологияларын енгізуге ынталандыру және суды көп қажет ететін дақылдарды әртараптандыру болып отыр.

Бұл ретте ауыл шаруашылығы секторларының жедел дамуы және экспорттық әлеуеттің өсуі еліміздің агроөндірістік кешеніне инновациялар енгізусіз жүзеге аспайды. Еліміздегі аграрлық саясаттың басты мақсаты – сапалы экспортқа бағытталған азық

түрлерін дайындау. Енгізілетін инновациялар, яғни «ақылды технологиялар» агроөндірістік кешеннің дамуына серпін беруге тиіс. Аграрлық ғылымды дамытуда Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің инновациялық деректер базасын құру платформасына тікелей қатысуда.

Ауылшаруашылық саласындағы су ресурстарын пайдалану тиімділігін арттырудың мына бағыттарына басымдық беру керек: суды аз қажетсінетін дақылдарды өсіру, тамшылатып

суғару; дақылдар мен мал түрлерін және тұқым шығаруда отандық зерттеулердің нәтижелерін пайдалану, ауылшаруашылық кооперативтерін мемлекеттік қолдау тетіктерін жетілдіру, инновациялық (шикізатты терең өңдеу) жол карталарын және цифрландыруды одан әрі дамыту; жерасты суларын алу тәртібін реттеу; су алу скважиналарын территория бойынша ұтымды орналастыру; судың пайдалану қорының көрсеткіштерін анықтау; өз еркімен жер бетіне судың шығуын қамтамасыз жасайтын артезиан скважиналарын орнату; экономика салаларын сумен қамтамасыз етуді талдау және бағалау, кемшіліктерді анықтау және оларды жою жөніндегі шараларды анықтау; су ресурстарының қолда бар көлемін, олардың сапасын және оларды пайдалану құқықтарының болуын айқындау; су тұтыну, су беру және су қорғау технологияларын жетілдірудің негізгі бағыттарын әзірлеу; су ресурстарын қорғау мен ұтымды пайдалану жөніндегі басқа да тиімді шараларды жүзеге асыру кезінде оларға несие және өзге де жеңілдіктер беру; қоғамдық қорлар құру және оларды су объектілерін қалпына келтіру мен қорғау үшін пайдалану. Су объектілерін ұтымды пайдалану мен қорғаудың бекітілген бағдарламаларын әзірлеу және қаржыландыру.

Келтірілген су ресурстарын ұтымды пайдаланудың бағыттары еліміздің ұлттық экономика салаларын дамытуға негізделген. Менеджмент кафедрасының профессор-оқытушылары Мемлекет басшысының ел экономикасы дамуының басым бағыттарын анықтаған жолдауын қолдай отырып, оны іске асыру бағытында барлық біліміміз бен тәжірибемізді жұмсаймыз.

Оңалбек АБРАЛИЕВ,
Менеджмент кафедрасының профессоры, экономика ғылымының докторы



Тұлға тудыратын басылым

«Qazaq universiteti» газеті маған студент кезімнен-ақ ыстық. Ұстазымыз Көкен Қамзин бас редактор болып тұрғанда алғашқы өлеңдер топтамамды басып, оған аңыз тұлға Темірбек Қожакеевтің өзі сын айтқаны өлі есімде. Тіпті республикалық газеттердің өзі басудан бас тартқан сыни материалымды да «Qazaq universiteti» жарқ еткізіп шығарып, ол да жадымда жатталып қалған еді. Осыдан-ақ бұл басылымның жастар өмірінде қандай маңызға ие екенін байқаймыз. Кейін оның тізгінін бес жыл өзім ұстаймын деген ой үш ұйықтасам түсіме де кірмепті...

Кез келген мекеме үшін корпоративтік газеттің маңызы өте зор. Оның қадірін түсінбейтіндер баспасөздің ақпараттық әрі үгіт-насихаттық рөліне де назар аударма бермесі анық. «Ұжымдық басылым» дегенде, ел арасында «оның аясы тар, ауқымы мен көтерген тақырыбы өз «пұшпақтары», троллейбус пен трамвай секілді тиесілі аумағынан өзге жаққа аттап баса алмайтын газет» деген «миф» қалыптасқан. Бірақ Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың «Qazaq universiteti» газеті ондай басылымдардың қатарынан емес. Өйткені «Qazaq universiteti» – жаңалықты жасайтын газет, оқиғаны тудыратын ақпарат көзі.

«Qazaq universiteti» талай ректорды көрді ғой. Газеттің бас редакторлығын белгілі ақын, журналист Бекжан Әшірбаевтан қабылдап алғаннан кейін мен үш ректормен жұмыс істедім. Олар – Төлеген Қожамқұлов, Бақытжан Жұмағұлов, Ғалымқайыр Мұтанов. Төлеген Қожамқұловтың кезінде басылымның мән-мазмұнын арттыруға танымал ұстазымыз, университеттің тәрбие ісі жөніндегі проректоры Намазалы Омашев тікелей жауапты болды. Одан асып ешкім газетке қол сұға алмайтын. Ақпараттық технологиялық тұрғыдан редакцияның мүмкіндігін дамытуға мұрындық болған Нәкең қоғамдық-саяси тұрғыдан басылымның иісі мен қиюын еш қателікке ұрындырған жоқ.

Бақытжан Жұмағұлов «Qazaq universiteti-нің» беделін көтеруге жоғары деңгейде күш салды. Осыны пайдаланып біз университетте «Ректор «Егемен Қазақстаннан» бұрын «Qazaq universiteti-н» оқиды» деген көзқарас қалыптастырдық. Рейтингке кіргіздік.

Ғалымқайыр Мұтановқа келер болсақ, ол газеттің қоғамдық-саяси құндылығын арттыруға көп мүмкіндік берді. Айына шығатын басылымды осы кезден бастап апталық газетке айналдырып, тарих тігіндісіне жаздық, шежіресін молайттық. Сол кезден бастап «Qazaq universiteti» апталығына мақала табылмай қалады деген қауесет жоққа шықты. Әрине, соған орай, газеттің де жауапкершілігі артты. Ректоратта талқанланған мәселелер мемлекеттік деңгейдегі тақырыптармен қатар, факультетке, әрбір кафедра мәжілісіне жедел жету үшін газетті дүйсенбі күні түнде бастық. Сейсенбі күні басылым кафедра мәжілістерінің тақырыптарына тұздық берді. Сол күні жоспарлы түрде сағат 15:00-де өтетін жиналыстарға оперативті түрде жеткізілуін қамтамасыз еттік.



Негізгілері – осы. Өз кезегінде мен басшылық жасаған редакция да газетті түрлендіріп отырды. Басылымды офсетті қағаздан газеттің қағазына көшіріп, шынайы газет деген көзқарас қалыптастырдық. Дизайнның түрлі түсті етіп өзгертіп, жаңа айдарлар ашу, коллаж жасау, ойын-сауықтық материалдар беру, ең бастысы – мақалалардың идеялық-мазмұндылық сапасына талаптарды күшейту секілді жұмыстарды үнемі жүргізіп отырдық. Осы жерде оқиғаларды өзіміз тудыруды қолға алдық. Апталық газет болғандықтан, керек тақырыптарды індетіп іздеумен жаздық, университет авторларына жаздырттық. Қоғамдық пікір қалыптастыру үшін мәселелерді ауызға «шайнап» беруге тырыстық. Қарапайым ғана мысал, президенттік, парламенттік, үкіметтік деңгейде көтерілген ғылым-білім, жастар мәселелеріне қатысты тақырыптарды университет залдарынан «алып шығып», жатақханаға, ондағы бөлмелерге «кіргіздік», жастарға талқылаттық, пікір білдірттік, материалдар ұйымдастырдық. Қоғамдық-саяси ең маңызды деген тақырыптарды университет қызметкерлері мен студенттері кәнігі сарапшыдай талқылауға көшті.

Басылым жанынан «Өркен» студенттер газетін шығарып, жастардың өздерін бас редактор, тілші етіп қойдық. Кәдімгі газет ішіндегі газет болып, жеке стильмен, жеке баспа табақпен басылды. Онда жастар өздерін толғантқан оқиғалар туралы ой-пікірлерін ашық жеткізді. Шығармашыл жастарға бет бердік, өзіндік ойларын талқыға салуға мүмкіндік туғыздық, поэзиялық, прозалық туындыларын бастық. Бір сөзбен айтқанда, студенттерге шабытпен қоса,

мінбер бердік, шығармашылық орта қалыптастырып, ылғи түлетуге күш салдық. Осы өртең жастардың біразы бүгінде ел тағдырына қатысты қоғамдық пікір айтатын жерлерде жүр. Осының өзі көңілге демеу.

Сол жылдары «Qazaq universiteti» газеті өзге университеттердегі ұжымдық басылымдарға да үлгі-өнеге болды. Оған өзге университет газеттерінің қарап бой түзегенін, тіпті бас редакторларының ақыл-кеңес алып отырғанын да айта кету керек. Бұл атқарылған істердің бір парасы ғана. Осының өзі ғана «аясы мен ауқымы тар» деген ұжымдық басылымдар туралы «мифті» жоққа шығарады.

Қарап отырсам, «Qazaq universiteti» газетін ылғи ығай мен сығайлар, мүйізі қарағайдай тұлғалар, белгілі азаматтар басқарған екен. Бір таңғаларлығы, олардың көпшілігі өзімің біте қайнасқаным 20 жылдан аса уақыт болған бүгінгі Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасында қызмет істегендер екен. Бұл шоғырды бір кездері газетті өз қамқорлығына алған белгілі ғалым, жазушы, қазақ кітаптану ғылымы зерттеуінің негізін қалаған Шерияздан Елеуенов бастайды. Одан кейін жазушы, журналистика профессоры Әбілфайыз Ыдырысов, «Қазақ университеті» атауын «Қазақ университеті» деп өзгертіп, сол үшін бюрода мәселесі қарала жаздаған, қазақ фантастикасы зерттеу ғылымының негізін қалаған профессор Абдул-Хамит Мархабаев, Еуразия ұлттық университеті журналистика және саясаттану факультетінің деканы Қайрат Сақ, өзіміздің жұрфактың деканы болған Сағатбек Медеубекұлы, осылай кете береді. Сондай-ақ кейінгі жылдары зор сеніммен тізгінін ұстатқаннан кейін тұғырлы орны тайдырмаған шәкірттеріміз Әйгерім Әлімбаева, Досжан Балабектер де осы кафедраның түлектері.

Демек, «Редакциялау – журналистиканың шыңы» деген ұранды ұстанған кафедраның миссиясы ақталып келе жатыр деп нық сеніммен айта аламыз. Бұл, бір жағынан, тұлға сомдап шығарудағы «Qazaq universiteti» газетінің рөлін де айқындаса керек. Яғни біздің «Qazaq universiteti» – оқиға ғана емес, тұлға да тудыра алатын басылым.

Дәрмен СМАЙЫЛ,
Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасының аға оқытушысы, Ақпарат саласының үздігі

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың география және табиғатты пайдалану факультетінің Рекреациялық география және туризм кафедрасы университет студенттері үшін Көкжайлау шатқалына демалыс күнгі жаяу жорық өткізді.

Студенттер Көкжайлауға саяхаттады



Жорықты кафедра оқытушылары: Александр Артемьев, Азамат Бейсахмет, Руслан Байбуриевтар ұйымдастырды. Оған факультеттен 75 студент қатысты.

«Серуендеу – бұл қозғалыстың ең табиғи және қарапайым түрі. Бұл когнитивті, серуендеу, жаттығу және бәсекелестік мақсаттары бар қысқа мерзімді жорық, түнеусіз бірнеше сағатқа дейін созылады. Көкжайлауға жаяу серуендеу – Алматы қаласындағы ең танымал тау жорықтарының бірі. Ол жылдың кез келген маусымында өткізілуі мүмкін. Мұндай шаралар жоғары оқу орнының білім алушы жастары үшін тұрақты түрде өткізіліп тұрады», – дейді оқытушы Александр Артемьев.

Ұйымдастыру техникасы бойынша жорық аса қиын емес. Маршрут арнайы дағдылар мен жабдықтарды қажет етпейді, бірақ қатысушылардың физикалық дайындығы мен денсаулығына қойылатын минималды талаптарды қамтиды. Қатысушылар көп жүруге мәжбүр болды. 10-12 шақырым жаяу жүру ұзақтығы шамамен 6 сағатты құрайды. Жол бойы студенттер тамаша табиғаттың әсемдігі мен Алматы қаласының панорамасын тамашалады. Көкжайлау шатқалында олар естелікке фото-видеоға түсіп, жаңа білім алуға күш-қуат жинап қайтты.

Демалыс күндері серуендеу Тұрақты даму мақсаттарымен тікелей байланысты. Ондағы «3-мақсат: Денсаулық пен әл-ауқат» – салауатты өмір салтын қамтамасыз ету және кез келген жастағы адамдардың әл-ауқатын арттыру; «15-мақсат: Құрлық экожүйелерін сақтау» – құрлық экожүйелерін қорғау және қалпына келтіру, оларды ұтымды пайдалануға ықпал ету. Жорық аясында қатысушылар табиғаттағы мінез-құлықтың негізгі ережелерін игерді. Барлық қоқыстарды өздерімен бірге алып жүру және от жағуға болмайтынын, табиғатты аялау қажеттігін түсінді. Мұндай жорықтарға қатысу табиғат аясында адам өзін қалай ұстау, уақытын жоспарлау, дұрыс бағдарлай білу сынды дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Глобальные вызовы XXI века, современное образование

Быстро меняющаяся среда требует принципиально нового отношения ко всему, что нас окружает. Урбанизация, цифровизация, глобализация, приводят к беспрецедентному всплеску неизведанного, с которым мы неизбежно сталкиваемся. Масштабная производственная деятельность, правильно сказать нерациональное природопользование привело к усилению негативного влияния человека на природу как среду своего обитания, а это в свою очередь поставило под угрозу его жизнь и здоровье, интересы настоящих и будущих поколений людей. В настоящее время масштабы воздействия на природу стали превышать ее восстановительный потенциал. В результате чего окружающая природная среда необратимо и опасно изменяется.

Объем загрязняющих веществ в воздухе и воде, почве непрерывно растет так, что вполне оправдано говорить об экологическом кризисе, который может перерасти в экологическую катастрофу. Загрязнение природной среды выражается в увеличивающемся смоге, мертвых озерах, воде, которую нельзя пить, смертоносной радиации и вымирании биологических видов. Неконтролируемое потребление природных ресурсов для роста экономики не обеспечило повсеместного решения социальных и экономических проблем, а наступивший экологический кризис усугубил социально-экономическим.

Именно разработка стратегий устойчивого развития способствовала созданию новых подходов в природоохранной политике на глобальном уровне. В 2015г. комиссией ООН разработан документ по

обеспечению выполнения 17 Целей устойчивого развития, в решении которых большая роль отводится информации, знаниям, образованию. В частности, в ЦУР 13 «Принятие срочных мер по борьбе с изменением климата и его последствиями» включает решение такой задачи как: «Улучшить просвещение, распространение информации и возможности людей и учреждений по смягчению остроты и ослаблению последствий изменения климата, адаптации к ним и раннему предупреждению».

Современное общество движется от индустриального статуса к информационному, в котором ключевым ресурсом становится информация и знания. Качественное преобразование общества неизбежно приводит к такому же изменению образования. Именно образовательная система спо-



собна решать главные проблемы общества 21 века. Как известно, образование – один из трех основных субъективных факторов рейтинга человеческого развития. Казахстан, как независимое, суверенное государство, в контексте новых вызовов сложного и динамично развивающегося мира, чтобы быть конкурентоспособным должен иметь все приоритеты обеспечения высокого качества образования и науки.

Молодое поколение, является локомотивом будущего Республики Казахстан. В своем послании глава государства Токаев К.К. подчеркнул, что знания и профессиональные навыки – ключевые ориентиры современной системы образования, подготовки и переподготовки кадров, нам в ближайшем будущем следует выстроить максимально прагматическую стратегию трансферта необходимых для стра-

ны технологий. Президент Казахстана рассказал о новых мерах повышения качества высшего и среднего образования. По мере повышения качества отечественных вузов будет возрастать и стоимость обучения в них. Поэтому государство планирует выделять образовательные гранты, которые в зависимости от результатов ЕНТ и иных показателей будут дифференцированы по размеру – от 30 до 100%.

Современный этап модернизации казахстанской системы образования и науки должен быть практико-ориентированным, направленным на доступность для каждого качественного образования, возможность получить новые профессиональные навыки в колледже и университете, развитии исследовательских и творческих компетенций.

А это значит, что постоянно учиться — сегодня не роскошь

или дорогая прихоть, а реальная необходимость каждого. Еще древнегреческий историк Плутарх сказал, что ум – это не сосуд, наполненный знаниями, а факел, который нужно зажечь. Главная задача образования все более фокусируется на привитие навыков непрерывного саморазвития и адаптации к изменениям, в этих условиях для преподавателей КазНУ им. аль-Фараби более важным становится научить постоянно учиться. Следует отметить, что КазНУ имени Аль-Фараби является флагманом образования не только в Казахстане, но и занимает высокий международный рейтинг.

Современное образование личностно-ориентированно. Эксперты предсказывают, что в ближайшем будущем образование по запросу будет все более и более востребованным. Это значит, что появится возможность самостоятельно выбирать дату начала обучения и двигаться в собственном темпе, что сделает процесс получения образования более удобным и доступным людям с разным графиком. Именно формирование социальной ответственности, нравственной культуры, гуманистического мировоззрения, готовности постоянно учиться мы, педагоги, ставим во главу угла в своей работе.

Калкаш АБУБАКИРОВА
д.с/х.н., профессор

Влияние изменения климата на окружающую среду

Климат является важнейшим компонентом окружающей среды, он оказывает влияние не только на хозяйственную деятельность человека, условия жизни, но в первую очередь на организм человека, структуру его заболеваемости (неинфекционными и инфекционными). Учеными давно доказана воздействие гелиогеофизических факторов при инфекционных заболеваниях (солнечная активность и др. космические факторы) на эпидемический процесс, т.е. по цепочке – вирусы, микроорганизмы, далее больной человек и затем распространение инфекционных болезней среди населения. При изменении климатических, гидрологических и др. связанных с ними условий распространения инфекционных болезней, которые влияют также на эпизоотический процесс (инфекционные болезни среди животных).

В последние десятилетия во всем мире отмечаются изменения в сторону ухудшения климата в результате изменения погоды отмечаются засуха, как результат лесные пожары, снижение воды в водоемах и как следствие, обмеление озер и высыхание рек, исчезают снежные «шапки» в горах, ураганы, наводнения, сели, которые приносят огромный не только экономический урон, но и вызывают у людей чувство тревоги, незащитности и беспомощности.

Изменение климата может усугубить важную для Казахстана проблему дефицита воды и привести к дисбалансу в системе климат-водные ресурсы-сельскохозяйственное производство, что неизбежно отразится на условиях роста сельскохозяйственных культур, животноводства и их про-

дуктивности и как результат, влияние на здоровье населения и благосостояние государства.

Проект ПРООН «Управление климатическими рисками в Казахстане, который был выполнен с 2011- по 2014 года с бюджетом в 680,000\$, в ожидаемых результатах также предусматривала «информирование об изменчивости климата на национальном, субнациональном и местном уровнях, посредством широкомасштабных мероприятий». В 2012г. в РК проводилась конференция по глобальному изменению климата, где специалисты республиканского центра мониторинга и оценки показали динамику заболеваемости по неинфекционным и инфекционным заболеваниям, дали ожидаемый прогноз по заболеваемости в РК.



Воздействие изменения климата на здоровье человека и сектор здравоохранения может быть прямым и косвенным. К прямым последствиям изменения климата для здоровья относятся тепловые удары, обморожения, повышенная зимняя смертность, а также рост сердечно-сосудистых и респираторных заболеваний и смерти, связанные с жарой и холодом.

По прогнозу ученых Казахстана, наиболее существенное влияние глобальное изменение климата может оказать на природно-очаговые, трансмиссивные инфекции (чума, туляремия, геморрагические лихорадки, клещевой энцефалит, сибирская язва), механизм передачи которых связан с природными хранителями и переносчиками инфекций, обитающими на определенных

территориях республики. В результате ухудшения качества вода и пищевых продуктов активизируются инфекционные болезни, передающиеся алиментарным и водными путями (острые кишечные инфекции, вирусные гепатиты).

Стихийные бедствия, как наводнения, пожары, сели требуют увеличения расходов бюджета страны на восстановление пострадавших населенных пунктов и инфраструктуры, оказывают влияние на продолжительность жизни населения и смертность. Руководством страны перед ответственными ведомствами поставлена задача по разработке стратегических мероприятий по охране окружающей среды, пока проводимая работа не вступила еще в полную силу, любое промед-

ление по охране окружающей среды, может уже завтра привести к необратимым процессам резкому ухудшению условий проживания населения и возрастанию инфекционных и неинфекционных заболеваний и как результат высокой смертности среди населения. Система здравоохранения, уже на уровне первично-санитарной медицинской помощи населению оказывает не только медицинскую помощь, но обучает пациентов с хроническими заболеваниями сердечно-сосудистыми, онкологическими, аллергическими, заболеваниями органов дыхания мониторировать свое здоровье, вовремя сдавать анализы и вести самостоятельно ежедневные записи и проводит широкую санитарно-просветительную работу среди населения, которые не обращают внимание на питание, образ жизни и на условия труда. Поэтому проблема охраны окружающей среды требует определенного комплексного вклада не только с экономических, политических и др., но и от каждого гражданина к осознанному бережному отношению к природе и к своему здоровью.

Кайни БАЙГОНОВА,
к.м.н., ст. преп.
факультета медицины и
здравоохранения

Первые два месяца 2022 года, словно разворачивающаяся катапульта, показывают драматизм политической ситуации и обнажают возрастающие противоречия международного развития. Январские события в Казахстане, «специальная военная операция» России на Украине и связанная с этим обострившаяся международная ситуация свидетельствуют о том, что современные противоречия имеют многосоставной характер, многослойны. Эти события невозможно рассматривать только лишь под одним углом зрения, в так называемом «биполярном» ключе и рисовать только белыми или черными красками. Они показывают также важность учета более широкого контекста, исторической ситуации, особенностей развития в целом, что, например, очень четко прослеживается в противостоянии на Украине.

объем торговли между странами ЦА и Индией составил всего 500 миллионов долларов США. Однако, и в 2020 году он все также оставался достаточно скромным и несбалансированным - 2 миллиарда долл, из которых 1,5 миллиарда долл приходилось на товарооборот между Казахстаном и Индией, в том числе более 1 миллиарда долл - на экспорт Казахстаном сырьевых ресурсов. Как отметил Президент К-Ж. Токаев в своем выступлении на саммите, товаро-

Индия заявляет о своей политике в ЦА



Происходящие трагические события в этой стране показывают также и другие аспекты, связанные с более четким контуром вырисовывающегося нового международного порядка. И речь идет не только и не столько о России. Изменения международной ситуации связаны с ростом влияния держав, наиболее активно и уже не первое десятилетие выступающих за многополярный мир, в частности (помимо собственно России), Бразилии, Индии, Китая. И если в отношении Китая мало у кого уже остаются сомнения в серьезности намерений второй экономики мира на занятие своей ниши в глобальном порядке, то в отношении Индии подобное единодушие еще формируется. Впрочем, у специалистов, наблюдающих за развитием и темпами роста Индии, подобные сомнения остаются в прошлом, вопрос лишь в том, как скоро и насколько интенсивно Индия будет реализовывать свою заявку на глобальный статус.

25 февраля 2022 г. в Совете безопасности ООН происходило голосование по проекту резолюции, выдвинутой США и Албанией, осуждающей действия России на Украине. По итогам голосования вето на данную резолюцию помимо России наложили три государства – Индия, Китай, ОАЭ. В те же дни в Нью Дели состоялась встреча представителей стран-участниц Европейского Союза в Индии, на которой представителям МИД Индии было высказано, что Индия должна занять четкую позицию по Украине. Параллельно в США официальный представитель Госдепа США Нед Прайс, сопредседатель рабочей группы по Индии Сената США Джон Корнин выразили свое разочарование позицией Индии, одновременно отметив, что, пользуясь своими отношениями с Россией, Индия могла бы оказать на нее «конструктивное» влияние. Для наблюдателя данные события говорят о многом. С одной стороны, непосредственным результатом голосования в Совбезе ООН стало то, что формально осуждение России не состоялось. В более широком плане данный результат можно считать своеобразным маркером, показывающим активное переформатирование международного порядка, в котором Индия претендует на свою особую роль. Очевидно, что данный процесс будет разворачиваться и в будущем. Как все это может сказаться на Казахстане и ЦА в целом?

На первом онлайн-саммите глав

государств ЦА и Индии, прошедшем 27 января, обсуждался широкий круг вопросов, о чем свидетельствует итоговая Декларация, вобравшая в себя 36 пунктов. Формально данный саммит проходил в рамках 30-летнего юбилея с момента установления официальных дипломатических отношений между странами ЦА и Индией. В январе 2019 года, в Самарканде (Узбекистан) состоялась 1-я встреча уже в официальном формате, получившая название «Диалог Индия – ЦА». Данная встреча стала платформой для укрепления сотрудничества в политической, торгово-экономической сфере, сфере безопасности, партнерства в целях развития, гуманитарной и культурной сферах, а также местом для обмена мнениями по региональным и международным вопросам, представляющим взаимный интерес. 2-й Диалог Индия - ЦА на уровне министров иностранных дел прошел в формате видеоконференции в октябре 2020 года. 3-я встреча состоялась в декабре 2021 года в Нью-Дели. Одними из важных вопросов повестки дня прошедшего года саммита стали взаимосвязанные проблемы торговли и дорожной инфраструктуры, т.е. транзитно-транспортных связей, логистической сети транспортные коридоры.

Возникает парадоксальная ситуация, когда, с одной стороны, как отметил в своем выступлении на саммите президент К-Ж. Токаев, «только по территории Казахстана проходят 11 международных транзитных коридоров, пять из которых железнодорожных и шесть – автомобильных. Эти коридоры обеспечивают высокую скорость движения грузов в направлении Восток – Запад, Север – Юг. Также отмечены транзитные возможности в рамках единой таможенной системы ЕАЭС на северо-западном направлении и юго-западный маршрут через казахстанские порты Актау и Курык». С другой стороны, все еще отсутствуют прямые транзитно-транспортные коридоры между Центральной и Южной Азией. В этой связи Президент К-Ж. Токаев предложил создание межрегионального транспортно-логистического консорциума, который бы координировал действия стран по полноценной и взаимовыгодной загрузке транспортных маршрутов в направлении Индии и портов в Каспийском море и Персидском заливе.

Слабая логистическая составляющая торговли приводит к ее низким объемам. Например, в 2012 году

оборот «в 2020 г. достиг 3 млрд долларов, при этом удельный вес Казахстана составил 80%», а «доля стран ЦА во внешнеторговом обороте Индии составляет менее одного процента». Для сравнения, двусторонний товарооборот между Казахстаном и Китаем в 2021 году составляет 17 млрд. долл., что на несколько порядков выше и несопоставимо с объемами казахстанско-индийской торговли.

Для Казахстана, также, как и для других стран региона и Индии, активная торговая политика и диверсификация экспорта становятся важным приоритетом развития. Страна уже сформировала перечень из 80 наименований товаров, которые бы давали дополнительные 650 миллионов долларов прибыли в дополнение к традиционному сырьевому экспорту, и также готова рассмотреть возможности «расширения экспорта Индии в Казахстан» и торговых потоков в целом.

На сегодняшний день масштабы торгового присутствия Индии в регионе были и пока остаются несопоставимыми с присутствием Китая, который уже вложил 40 млрд долл. инвестиций в регион, из которых половина приходится на Казахстан. Содержание диалога в последнем случае поэтому несколько иное – не просто рост экспортной продукции в Китай по 135 позициям на сумму более 1 млрд долл., но и диверсификация экспорта, транзитно-транспортных маршрутов (в том числе новых сухопутных коридоров), реализация крупных проектов с высокой добавленной стоимостью, особенно в сфере цифровизации, зеленых технологий и инноваций.

На этом фоне новый «заход» Индии в регион происходит в несомненно иных условиях. Страны ЦА прошли определенный этап в своем развитии, реализуют собственные инфраструктурные проекты, нацелены на более тесное взаимодействие между собой. Индия в 2021 году заявила, что готова использовать два построенных ею терминала в порту Чабахр в Иране в качестве ключевого пункта ее торговли с регионом, что еще раз подтвердила и на прошедшем саммите 27 января. Для развития торговли и логистики страна уже заявила о планах строительства железной дороги от порта Чабахр в Захедан, столицу провинции Систан-Белуджистан в Иране, на что планирует выделить 1,6 млрд долларов. И все это с прицелом в дальнейшем на торговлю со странами ЦА.

Все вышеизложенное приводит к тому, что парадоксальным образом Индия, несмотря на то, что пришла в регион позже Китая, потенциально может иметь определенные возможности для более углубленного взаимодействия с государствами Центральной Азии.

Лаура ЕРЕКЕШЕВА,
д.и.н. факультет востоковедения
КазНУ им. Аль-Фараби

Знание государственного языка – сплачивает жителей страны

Ежегодно в Республике Казахстан отмечается важный и значимый праздник для всех народов, проживающих в нашей стране – День языков народа Казахстана.



Недавно в ректорате Казахского Национального Университета им. Аль-Фараби прошла лидерская лекция, посвященная Дню языков народа Казахстана, на которую была приглашена заслуженный деятель Казахстана, обладатель Ордена «Парасат» и почетного знака «Тіл жанашыры» Асылы Осман. Сама конференция названа «Тіл – ұлттың жаны» («Язык – душа народа»).

Отмечу, что Асылы Алиевна Осман активно участвует в развитии казахского языка и его продвижении на государственный язык. Сама Асылы Алиевна родилась в Грузии, но несмотря на это является патриотом нашей страны и нашего языка. Не зря ее и прозвали «драгоценной дочерью нашей страны». В конференц-зале собрались студенты факультетов журналистики, истории и филологии. Ведь нам, представителям данных профессий необходимо освещать проблемы в развитии общества.

В своей речи Асылы Осман отразила значимую проблему, которая часто встречается среди граждан Казахстана – незнание государственного языка. При том, что именно в Казахстане данная проблема увеличивается все больше и больше. А в конце встречи Асылы Алиевна поделилась мыслями о повышении статуса казахского языка.

Мною был задан вопрос, связанный с темой прошедшей конференции:

– В чем значимость казахского языка в Казахстане в наше время?

– В Казахстане первое место занимает государственный язык – казахский язык. Почему казахский язык? Потому что «жердің иісі де, киесі де – қазақ». Раз мы живём в этом государстве, мы должны знать казахский, государственный язык. Проблема только у нас, ни в каком государстве такой проблемы нет. А для этого ничего не надо. Нужно только требование, надо ставить цель: «раз я в Казахстане живу, я должна знать государственный язык». Знание языка – это культура каждого человека, сплачивает всех жителей страны, им легче общаться.

Альмедина ШАЙХАТ
Студентка 1 курса факультета
журналистики

Студенттер қатарына қабылдау салтанаты



Соңы. Басы 1-бетте

Келесі жылы университетіміздің құрылғанына 90 жыл толады. Өткен жылы Үкімет қаулысымен ҚазҰУ-ға зерттеу университеті мәртебесі берілді. Мемлекет басшысының қолдауымен университет Ыстамбұл және Бішкек қалаларында өз филиалдарын ашты. ҚазҰУ-да өткен жылдан бері МИФИ Ұлттық ядролық зерттеу университетінің филиалы жұмыс істейді. Қазір Қытайдың Солтүстік-батыс политехникалық университетінің филиалын ашу жұмыстары жүріп жатыр. Қалашық аумағында жаңадан заманауи дәмханалар, ғаламтор-кафелер, дүкендер, кофеханалар мен көшірме орталықтары жұмыс істейді. Биыл 4000 орындық жатақхананың құрылысы басталады.

Сөз соңында ректор Жансейіт Түймебаев салтанатты жағдайда ақыл мен парасатты, ақиқат пен білімді бейнелейтін «Білім шырағын» жақты. Бұл ерекше сәтті «Даму» этно-джаз аспаптық тобы әсерлі әуенмен сүйемелдеді.

Өз кезегінде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Директорлар кеңесінің төрағасы, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Түлектер қауымдастығының төрағасы Қайрат Мәми құттықтау сөз сөйлеп, 1-курс студенттеріне табыс тіледі.

«Студенттер қатарына қабылдау» кеші ерекше өтіп, шара концерттік бағдарламамен жалғасты. Көрермендер назарына қызықты ойындар, пиксель және лазерлік шоу ұсынылды. Сахнада танымал жас орындаушы Malika Yes, «Ақбұлақ» фольклорлық ансамблі, халықаралық байқаулардың жеңімпазы Ғаламат Бейсеқожаев, белгілі әнші Сейфуллин Жолбарыс, Мұқасан Шахзадаев, Royals Live Band тобы және басқа да эстрада жұлдыздары әннен шашу шашты.

Мерекке ҚазҰУ-дың талантты әншілері мен креативті жастары да өз өнерлерін паш етті. Заң факультетінің студенттері «Гүл Алматы» шоуын дайындады. 30 шетелдік студент қытай, корей, өзбек, түрікмен, түрік халық билерін билеп, көпшілік ықыласына бөленді. 140 студент «Салауатты өмір салты» жобасының жарқын тұсаукесерін ұсынды. Студенттердің «Бәріміз бірге ел үшін» қойылымын «Адал азамат» деген жазумен аяқтағаны ерекше әсерге бөледі.

Студенттер мерекесі фантастикалық лазерлік шоу мен би кешіне ұласты.

Гүл БАЯНДИНА

Фотоларды түсірген **Марат ЖҮНІСБЕКОВ**



ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

**Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университеті**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық
университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар
департаментінің директоры

Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ

Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ

Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН,

Гүлзат НҮРМОЛДАҚЫЗЫ,

Нұрбек НҮРЖАНҰЛЫ

Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ

Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

• 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71,
ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме.
Байланыс телефоны: 377-33-30,
ішкі: 32-27, 32-28, тікелей: 377-31-48.

• Электронды мекенжай:
kaznugazeta@gmail.com

• Газет редакцияның компьютер
орталығында теріліп, беттелді.
«Everest» баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Гүлзат НҮРМОЛДАҚЫЗЫ

Бағасы келісім бойынша.

Газетке жазылу индексі: 64787

Таралымы – 2500

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.